

## POSTANOWIENIE

Dnia 26 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego  
w O.

przeciwko M.S.

z udziałem interwenientów ubocznych po stronie pozwanej M.P.

i D.P.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 lutego 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej oraz skargi kasacyjnej interwenientki  
ubocznej D.P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 11 października 2016 r., sygn. akt I ACa [...],

**1. odmawia przyjęcia obydwu skarg kasacyjnych do rozpoznania,**

**2. zasądza od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego,**

**3. przyznaje adw. N.W. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w [...]) kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług według stawki należnej od tego rodzaju czynności tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu interwenientce ubocznej D.P. w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Pozwana M.S. oraz interwenientka uboczna D.P. wniosły skargi kasacyjne od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 października 2016 r., którym Sąd drugiej instancji zmienił wyrok Sądu Okręgowego w [...] z dnia 7 lipca 2015 r., wydany w sprawie ze skargi pauliańskiej i uwzględniający powództwo w całości, w ten tylko sposób, że wyeliminował z jego treści oznaczenie tytułu wykonawczego [...] i zastąpił wskazaną w punkcie I kwotę 125 694,10 zł kwotą 117 911,70 zł. Sąd Apelacyjny oddalił apelację w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w O. wniósł o uznanie umowy sprzedaży, w której dłużnik M.P. wraz z małżonką D.P. sprzedali M.S. (siostrze dłużnika) swoje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr 1 w budynku przy ul. O. [...] w O., za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela - Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w O. w zakresie wierzytelności publicznoprawnej wynikającej wymienionych w wyroku tytułów wykonawczych, stanowiącej zaległość M.P. z tytułu podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego w wysokości 19% pobieranego od dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sądy ustaliły, że w chwili zawierania umowy z pozwaną M.S. dłużnik M.P. miał świadomość pokrzywdzenia wierzyciela, gdyż był świadom istnienia zobowiązań podatkowych, a prawo do mieszkania stanowiło jedyny składnik majątkowy, z którego wierzyciel mógł się zaspokoić. Sąd Apelacyjny przyjął możliwość stosowania art. 527 i n. k.c. dla ochrony wierzytelności publicznoprawnych, wskazując na ugruntowane stanowisko orzecznictwa. Zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 29 § 1 ordynacji podatkowej dłużnik odpowiada za swoje zobowiązania zarówno majątkiem osobistym, jak i majątkiem wspólnym małżonków, wobec czego małżonka dłużnika - D.P. musi znosić ewentualne zaspokojenie wierzytelności powoda z tego majątku. W ocenie Sądów obydwu instancji, przemawia to za dopuszczalnością wniesienia powództwa w oparciu o art. 527 k.c. również w przypadku, gdy przedmiot zaskarżonej czynności wchodzi w skład majątku wspólnego. Sąd odwoławczy nie dopatrywał się też nieważności postępowania z uwagi na niezawiadomienie o toczącym się procesie interwenientki

D.P., która nie uczestniczyła w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, ani z powodu niedopuszczalności drogi sądowej.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargi kasacyjne oparte na obydwu podstawach z art. 398<sup>3</sup> § 1 k.p.c. wniosły pozwana M.S. oraz interwenientka uboczna D.P..

Pozwana zarzuciła naruszenie art. 527 § 1 i § 3 k.c., art. 379 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 1 k.p.c. i art. 2 § 3 k.p.c., a interwenientka uboczna - naruszenie art. 527 § 1, 2 i 3 k.c. oraz art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 84 k.p.c. w zw. z art. 130 § 1 i 2 k.p.c. Obydwie domagały się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi powód wnosił o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, służy ochronie interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, umożliwia także uchylenie orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Nie będąc ogólnie dostępnym środkiem zaskarżenia orzeczeń, umożliwiającym rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej, poddawana jest wstępnej ocenie w ramach tzw. przedsądu, ustanowionej w art. 398<sup>9</sup> k.p.c., mającej za cel zbadanie, czy spełnia przesłanki przewidziane w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania. Obydwie skarżące powołały przesłankę przedsądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c., z tym, że każda inną.

W ocenie pozwanej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które sprowadza się do pytania: czy należy do drogi sądowej sprawa o uznanie umowy sprzedaży za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela (art. 527 k.c.) w sytuacji, gdy przedmiot tej sprzedaży należy do obojga małżonków, a do orzeczenia o odpowiedzialności jednego z tych małżonków jest wyłącznie właściwy organ administracji publicznej?

Powołanie przesłanki objętej art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. wymagało przedstawienia dostrzeżonego zagadnienia prawnego z powołaniem konkretnych przepisów prawa, wykazania, że jest istotne, nowe, poważne i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie sądowym, a wyjaśnienie go ma szersze znaczenie, wykraczające poza spór, w związku z którym powstało (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepubl.; z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, niepubl.; z dnia 26 czerwca 2008 r. niepubl.; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, niepubl.).

Tych wymagań wskazany problem jednak nie spełnia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ustabilizowało się od kilkunastu lat zapatrywanie, że cywilistyczną konstrukcją skargi pauliańskiej objęta jest także, w drodze zastosowania *analogiae legis*, wierzytelność publicznoprawna, ponieważ sprawą cywilną jest także sprawa, w której przedmiotem sporu są cywilnoprawne skutki zdarzeń niemających charakteru cywilnoprawnego. Uzasadnia to wykorzystanie skargi pauliańskiej jako merytorycznego środka ochrony wierzytelności publicznoprawnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2011 r., II CSK 513/10, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2010 r., II CSK 227/10, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2005 r., I CK 677/04, nie publ.; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2003 r., III CZP 15/03, nie publ.). Wyjaśniono też już problem dopuszczalności zaskarżenia czynności ekwiwalentnej, przyjmując, że okoliczność ta wówczas jedynie ma znaczenie, kiedy ekwiwalent zostanie przeznaczony na zaspokojenie istniejącego zadłużenia, natomiast nie ma znaczenia wtedy, kiedy sposób jego wykorzystania ulokuje go poza zasięgiem wierzyciela (por. np. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., IV CSK 39/11, OSN-ZD 2011/D/90).

Z kolei interwenientka uboczna D.P. zwróciła uwagę, że zachodzi potrzeba oznaczenia zakresu postępowania rozpoznawczego, jakie powinien przeprowadzić Sąd rozpatrujący powództwo o uznanie za bezskuteczną czynności polegającej na sprzedaży składnika majątku wchodzącego w skład wspólności majątkowej małżeńskiej, gdy jako podstawę prawną odpowiedzialności małżonka powołuje się

art. 29 ordynacji podatkowej. Ponadto, skarżąca poddała pod rozagę Sądu, czy dla skuteczności powództwa ze skargi pauliańskiej wystarczające jest w takiej sytuacji potwierdzenie wystąpienia przesłanek odpowiedzialności z art. 527 k.c. jedynie w stosunku do dłużnika wierzyciela będącego powodem, czy powinny one zostać stwierdzone także wobec małżonka dłużnika, który wraz z nim uczestniczył w zakwestionowanej czynności prawnej, mającej za przedmiot składnik majątku wspólnego?

Także w tym wypadku problem był już rozważany. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości zakres odpowiedzialności osób pozostających w związku małżeńskim za zobowiązania podatkowe, obejmujący osobisty majątek podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2008 r., II CSK 130/08, nie publ.). Powództwo przewidziane w art. 527 k.c. jest dopuszczalne także wtedy, gdy dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, a przedmiot zaskarżonej czynności wchodził do majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 204/01, OSNC 2004, nr 9, poz. 138, w którym wyjaśniony został także status małżonka dłużnika).

Również więc zagadnienie przywołane przez interwenientkę nie potwierdza potrzeby rozpoznania skargi kasacyjnej. Fakt powzięcia wątpliwości o charakterze konstytucyjnym przez Rzecznika Praw Obywatelskich co do zakresu uprawnień podmiotu poszukującego zaspokojenia roszczeń publicznoprawnych nie stanowi w tym wypadku wystarczającej podstawy uzasadniającej ponowne podjęcie problemów wskazanych przez skarżące. W związku z tym uznać należy, że wskazana przez skarżącą podstawa przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzi. Okoliczności sprawy nie wskazują również, aby wystąpiły inne przesłanki z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Przede wszystkim nie wystąpiła nieważność postępowania, na którą wskazują obydwie skarżące, odnosząc się do postępowania pierwszoinstancyjnego. Nieważność postępowania, stanowiąca przewidziana w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 3 k.p.c. podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania musi dotyczyć postępowania przed sądem drugiej instancji, ponieważ to postępowanie jest przedmiotem oceny kasacyjnej. Ewentualna nieważność postępowania pierwszoinstancyjnego może być badana tylko

pośrednio i oceniana wyłącznie w kategoriach uchybień procesowych. Z tych przyczyn przyjęcie skarg do rozpoznania nie znajduje podstaw także w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 3 k.p.c., co uzasadnia odmowę jej rozpatrzenia.

Na wniosek Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99, art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398<sup>21</sup> k.p.c.

Ponadto orzekł także o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu interwenientce ubocznej w postępowaniu kasacyjnym na podstawie § 2, § 4 i § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.).